

Lasten kuvakirjasarjan “Viisi villiä Virtasta”
suunnittelu ja kuvitus

Noora Katto

Tampereen ammattikorkeakoulu
Viestinnän koulutusohjelman opinnäyte
Visuaalinen suunnittelu
Huhtikuu 2012

TIIVISTELMÄ
Tampereen ammattikorkeakoulu
Viestinnän koulutusohjelma
Visuaalinen suunnittelu

NOORA KATTO:
Lasten kuvakirjasarjan ”Viisi villiä Virtasta” suunnittelu ja kuvitus

Opinnäytetyö 42 sivua
Huhtikuu 2012

Opinnäytetyöni mediatekona olen suunnitellut ja toteuttanut kuvitukset ja taiton viisiosaisen lasten kuvakirjasarjan ”Viisi villiä Virtasta” ensimmäiseen kolmeen osaan. Kirjasarja on kirjailija Anneli Kannon kirjoittama ja Karisto Oy:n kustantama.

Työn kirjallisessa osuudessa käsittelen työprosessia kuvakirjasarjan suunnittelusta sen toteuttamiseen painovalmiiksi tuotteeksi saakka. Olen aiheesta löytyvän teorian valossa perehtynyt tarkemmin mm. hahmosuunnitteluun, kuvakäsikirjoitukseen, kuvakerrontaan ja sommitteluun sekä pyrkinyt löytämään perusteluja ja yhtäläisyyksiä työssä tekemilleni luoville ratkaisuille.

Kuvakerronta ja sen keinot ovat suuressa roolissa työssäni ja käsittelen kuvan merkitystä ja mahdollisuuksia tekstin rinnalla. Tavoitteena minulla on ollut oman työskentelyprosessini tutkiminen ja toimintamallieni kehittäminen tehokkaammiksi, vähemmän kuormittaviksi ja nautinnollisimmiksi. Tarkoituksena on ollut myös pohtia kuvan eri tasoja ja sitä, miten ne rakentuvat.

Lopuksi pohdin kuvakirjasarjan tekemisen myötä esille nousseita haasteita ja ongelmakohtia. Käsittelen myös yhteistyötä kirjailija Anneli Kannon sekä Karisto Oy:n kustannustoimittajan kanssa sekä sitä, miten olen työprosessin aikana kehittynyt ja mitkä taidot ja osa-alueet vaativat vielä jalostamista.

Aineisto: Kirjallisuus, verkkolähteet, artikkelit, esitelmät

Asiasanat: Lasten kuvakirja, kuvitus, hahmosuunnittelu, kuvakäsikirjoitus, kuvakerronta, sommittelu

THESIS SUMMARY
Tampere University of Applied Sciences
Media Programme
Visual Design

NOORA KATTO:
Design and Illustrations of the Children's Book Series "Viisi villiä Virtasta"

Final thesis 42 pages
April 2012

For my final thesis' media projet I have designed and created the illustrations and layout for the three first books of a five book series "Viisi Villiä Virtasta". The children's book series is written by Anneli Kanto and it is published by Karisto Oy.

In the written part of my thesis I go over my working process from design to a completed printed publication. I reflect on my work through the theory available on the subjects of character design, storyboard, visual storytelling and compositon. I have also tried to find justifications and similarities between theory and the creative solutions made in my work.

Visual storytelling plays a large role in my thesis as I explore the meanings and possibilities of a picture in cooperation with a written narrative. My objective has been to re-search my own work process and develop it to be less burdening and more efficient and enjoyable. One of my goals has been to contemplate on the various layers of pictures and how they are constructed.

Finally, I face the challenges and questions that have risen during the making of the series. I also shine a light on the collaboration with the author Anneli Kanto and the publicist of Karisto Oy. I analyze my personal development through out the project and identify the imperfections in my work routines and skills that still require further improvement.

Material: Literature, internet, articles, presentations

Key words: Children's picturebook, illustration, character design, storyboard, visual storytelling, composition

Sisälllys

1 Johdanto	6
2 Viisi villiä Virtasta	7
2.1 Projektin esittely	7
2.2 Tavoitteet	7
3 Hahmot	8
3.1 Vilma Virtanen	8
3.2 Muut hahmot	10
3.3 Q-tyylin hahmosuunnittelu (Q-style Character Design)	14
4 Käsikirjoitus	16
4.1 Lähtökohta	16
4.2 Tarinoiden teemat	16
4.3 Jatkuvuus ja liike	17
4.4 Kuvakäsikirjoitus (Storyboard)	18
5 Kansisuunnittelu ja graafinen ilme	20
6 Kuvasuunnittelu	23
6.1 Pikkukuvat (Thumbnail Sketches)	23
6.2 Sommittelun keinoja	25
6.3 Värit	28
7 Kuvan ja tekstin suhde	30
7.1 Kertoja, kuvittaja sekä katsoja	30
7.2 Kuvakerronta	31
7.3 Sadun elementit kuvakerronnassa	33
7.4 Tekstin ja taiton suhde	35
8 Kuvien toteutus	35
8.1 Aikataulu	35
8.2 Työskentelymenetelmät	37
9 Haasteet ja ongelmat	38
10 Palaute	39
11 Yhteenveto	41
Lähteet	43
Kirjat	43

Lehdet ja artikkelit	43
Esitelmät	44
Verkkomateriaali	44
Kuvalähteet	44

1 Johdanto

Valitsin opinnäytetyöni aiheeksi lasten kirjasarjan kuvittamisen, koska aihe on sekä mielenkiintoinen että omakohtainen. Jotta opinnäytetyö olisi kannaltani tarkoituksenmukainen ja hedelmällinen, päädyin rajaamaan aiheen omaan työskentelyyni ja sitä kautta esille tuleviin kysymyksiin ja haasteisiin. Tutkin työskentelyäni kuvitusprosessin aikana ja pyrin kehittämään toimintamallejani tehokkaammiksi, vähemmän kuormittaviksi ja nautinnollisemmiksi. Käsittelen työssäni koko kirjan suunnitteluun ja kuvittamiseen liittyvän kaaren, mutta suurelta osalta keskityn kuitenkin kuvakerrontaan ja siihen liittyvään prosessiin.

Tavoitteeni on kehittää työskentelyäni jatkuvasti ja haastaa itseäni parempiin suorituksiin. Opinnäytetyötä tehdessä tarjoutui myös oiva tilaisuus tarkastella läheltä ongelmakohtia ja löytää uusia näkökulmia työskentelyyni. Löysin myös paljon teoreettista pohjaa vakiintuneille tavoille tehdä kuvia, mikä kannustaa eteenpäin ja herättää mielenkiintoa tutkia asioita vielä laajemmin. Minua kiinnostaa myös löytää perusteluja kuvitessa tekemilleni valinnoille. Pohdin työssäni myös kuvan ja tekstin suhdetta ja kuvituksen keinoja tulkita tekstiä.

Kuvittamisesta löytyi jo monta opinnäytetyötä ja sen sijaan, että olisin toistanut samoja asioita kuin mitä niissä käsiteltiin, halusin tuoda oman henkilökohtaisen näkökulmani esille. Pyrin myös käyttämään lähteitä monipuolisesti: internet, videotutoriaaleja, alan lehtien artikkeleita, esitelmiä sekä kirjoja.

2 Viisi villiä Virtasta

2.1 Projektin esittely

Kuvitan ja taitan Anneli Kannon kirjoittamaa viisiosaista kuvakirjasarjaa ”Viisi villiä Virtasta”, jonka kustantajana toimii Karisto Oy. Kirjasarja on suunniteltu julkaistavaksi vuosien 2011 ja 2013 välisenä aikana. Ensimmäinen osa ”Vilma Virtanen ja uimataito” ilmestyi keväällä 2011, toinen osa ”Paavo Virtanen ja tyttöjen tavarat” syksyllä 2011 ja kolmas kirja ”Kastehelmi Virtanen ja oma tahto” ilmestyi maaliskuussa 2012. Työskentely neljännen kirjan parissa alkaa keväällä 2012 ja kirja julkaistaan syksyllä 2012.

Yhteistyöni Anneli Kannon ja Karisto Oy:n kanssa lähti liikkeelle vuonna 2008, kun aloitin Anneli Kannon kirjoittaman Futistyttö -kirjasarjan kansien kuvittamisen ja sarjan graafisen ilmeen luomisen. Yhteistyö jatkui ”Viisi villiä Virtasta” -sarjan tiimoilta joulukuussa 2009, kun Karisto otti minuun yhteyttä ja kysyi kiinnostustani lähteä kuvittamaan lasten kuvakirjasarjaa.

”Viisi villiä Virtasta” -kuvakirjasarja käsittelee nimensä mukaisesti humoristisesti viiden lapsen arkea ja sisarusuhteita. Jokainen osa esittelee tarkemmin yhden Virtasen perheen lapsikatraan jäsenen. Kirjat ovat perinteisen lasten kirjan pituisia eli 32-sivuisia ja ne ovat mitoiltaan 205 x 240 mm. Kuvitettujen aukeamien lisäksi kirjat sisältävät myös pieniä vinjettejä ja kuvien lukumäärä on n. 16-25 kappaletta.

2.2 Tavoitteet

Ennen ”Viisi villiä Virtasta” -kirjasarjaa olin kuvittanut kaksi omakustanteista lastenkirjaa ja tehnyt muita lähinnä lasten ja nuorten kulttuuriin keskittyviä kuvituksia. Virtasten-sarja on kuitenkin ensimmäinen näin suuressa mittakaavassa toteutettu projekti, jossa olen ollut mukana. Sarjan tekeminen oli minulle uusi ja mielekäs haaste, johon tartuin hyvin innokkaasti.

Tavoitteenani oli tehdä kirjoja, joiden kuvista välittyisi huumori ja elämänilo. Minut valittiin työhön mm. työnäytteideni perusteella, joten oli alusta lähtien selvää minkä kaltaista tyyliä kuvituksiltani toivottiin. Minulla oli suhteellisen vapaat kädet kuvamaa-

ilman ideoinnin kanssa ja tämä loi miellyttävän ilmapiirin työskentelylle. Päämääränäni oli tehdä kuvituksia, joiden toivoin saavan positiivista huomiota osakseen ja toimivan vahvoina näyttöinä jatkotöitä silmällä pitäen.

3 Hahmot

3.1 Vilma Virtanen

Kun aloitin työn kirjasarjan parissa, lähdimme kirjailijan ja kustantajan kanssa liikkeelle ”Viisi villiä Virtasta” -sarjan hahmoista ja niiden suunnittelusta. Aloitin suunnittelun ensimmäisen kirjan päähahmosta, viisivuotiaasta Vilma Virtasesta. Samalla oli myös tarkoitus luoda kaikki muutkin lapsikatraan hahmot, koska heistä jokainen tulisi esiintymään ainakin kertaalleen ensimmäisessä kirjassa. Koin muutenkin kuvamaailman perustan määrittävän keskeisesti hahmojen kautta. Kirjojen kuvituksesta ja hahmoista toivottiin humoristisia, ilmavia ja alunperin kuitenkin melko realistisia. Kirjailijan toive oli, että henkilöiden tunnetilat näkyisivät kuvista hyvin, koska heistä oli tarkoitus tehdä melko karrikoituja hahmoja erityispiirteineen. Anneli Kannolla oli myös selkeä kuva siitä, minkälainen esimerkiksi Vilma Virtasen tulisi olla. Hän oli Kannon mielikuvis-
sa laiha, konservatiivinen, hygieniahysterinen, säikky tyttö. Kuva tytöstä, jonka tein aikoinaan Lasten lelukirppiksen julisteeseen (kuva 1), toimi ideapohjana hahmoille.

Jokainen hahmo on luonteeltaan erilainen ja näitä ominaisuuksia tuli tuoda esille heidän ulkonäössään. Vilmaa luonnehtivia asioita ovat epäluuloisuus ja varovaisuus. Häntä kuvaillaan ”Vilma Virtanen ja uimataito” -kirjassa laiha²ksi tytöksi, jolla on rimpakintut ja ohuet käsivarret. Pyrin luomaan hahmon, joka olisi liioiteltu mittasuhteineen, ilmeineen ja eleineen olemalla samalla myös sympaattinen ja helposti samaistuttava.

Tutkiva katse kuvakirjaan -kirjassa Sirke Happonen (2001, 117-118) puhuu hahmon asennon ja liikkeen merkityksestä kuvakerronnassa. Hänen mukaansa liikkeet ja asennot kertovat henkilöhahmojen tuntemuksista ja tavoitteista. Asennon avoimuus tai sulkeutuneisuus ilmaisee esimerkiksi hahmon liikkeen suunnan ja hahmon suhteen toisiin hahmoihin. Asento viestittää muutoksesta ja kertoo hahmon päämäärästä, myös silloin

Kuva 1: Kuva lasten lelukirppiksen julisteeseen (2004)

kun hahmo on paikallaan. Asennot on luettavissa alkavien ja jatkuvien liikkeiden suuntina ja esimerkiksi kuvan tausta tai toisten hahmojen asennot voivat tukea tai vastustaa näitä pyrkimyksiä.

”Lukukokemuksen aikana syntyy mielikuva kunkin henkilöhahmon liikekielestä, hänelle tyypillisestä tavasta ja nopeudesta liikkua asennosta toiseen.”
(Happonen 2001, 115)

Olen tietoisesti pyrkinyt tuomaan Vilman olemuksessa ja käyttäytymisessä esille hänen luonteenpiirteitään ja rakentamaan katsojalle yhtenäisen ja johdonmukaisen kuvan hahmosta. Vilman pelokkuus ja epäluuloisuus olivat piirteitä, joihin minun oli helppo kuvittajana tarttua. Pyrin ensimmäisessä Vilmasta tekemässäni näyttekuvassa (kuva 2) liioittelemaan tilannetta, jossa pöpökammoinen Vilma vastahakoisesti yrittää tehdä tuttavuutta veden kanssa. Myöhemmin, kun palasin kuvan pariin, oli ilmeisen selvää, että Vilma näyttää kuvassa liian vanhalta 5-vuotiaaksi pieneksi tytöksi. Kuvassa ei mielestäni myöskään oltu liioiteltu tarpeeksi hänelle ominaisia piirteitä tai ainakaan haluamani tunnelma ei hahmosta välittynyt. Ensimmäinen kuva oli vielä kaukana siitä, minkälainen Vilmasta lopulta muodostui.

Kuva 2: Kaksi ensimmäistä kuvanäytettä Vilmosta.

3.2 Muut hahmot

Suunnittelin ensin pääasiassa Vilmaa, mutta muut lapset alkoivat myös muodostua hänen rinnallaan (kuvat 3, 4 ja 5). Vilma oli hyvä lähtökohta muille hahmoille ja näin syntyivätkin kaikille lapsille yhtenäiset piirteet, kuten kookkaat päät sekä ilmeikkäät silmät ja suut. Pidin kasvojen monipuolista ilmeikkyyttä alusta alkaen tärkeänä, koska kasvot ovat kehon asentojen lisäksi tärkeimpiä välineitä lasten tuntemusten ja pyrkimysten ilmaisemisessa. Kasvojen täytyi olla niin monipuoliset, että ne kykenisivät vääntäytymään tapahtumien ja tunnelmien mukaan jos jonkinmoiseen irstistykseen ja päristelyyn.

Anneli Kanto on luonut kirjasarjan hahmoista valtavan hurmaavia ja toisistaan suurestikin poikkeavia persoonia. Jokaisen hahmon kohdalla oli mietittävä, miten juuri hänen syvimmän olemuksensa saisi parhaiten visuaalisesti kuvattua (kuva 6). Vilman ja Paavon eroavaisuudet ovat suurimmat. Siinä missä Vilma on pöpökammoinen, arka ja epäluuloinen tyttö, piirtyy Paavosta sotkuinen, kokeilunhaluinen ja vähän rasavilli kuva. Nämä hahmot toimivat niin tarinassa kuin visuaalisesti mainiosti yhteen ääripäiden luoman mielenkiintoisen suhteen myötä. Paavon perusulkoasu on sotkuinen ja olen pyrkinyt luomaan hänelle hieman katu-uskottavaa ilmettä vaatetuksen kautta huppareita ja lippalakkeja hyödyntäen. Paavon sisällä asuu kuitenkin herkkäkin puoli, joka leikkaa välillä terävästikin perinteisen ”poikamaisen” kuoren läpi. Tämä tulee erityisesti esille hänen omassa kirjassaan ”Paavo Virtanen ja tyttöjen tavarat”.

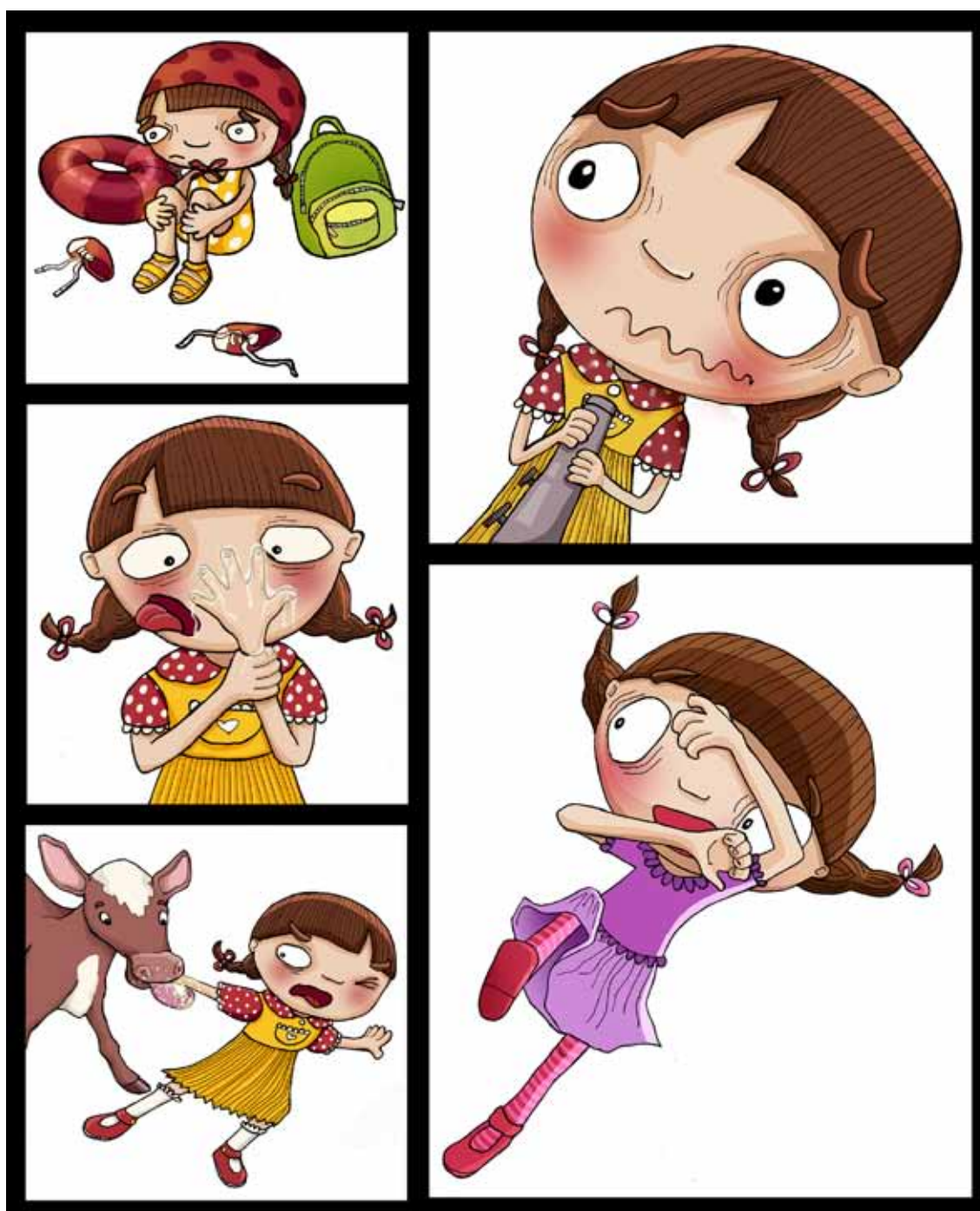
Kuva 3: Ensimmäisiä luonnoksia koko lapsikatraasta, josta ensimmäinen huomio oli, ettei 2-vuotias lapsi ole enää noin pieni!

Kuva 4: Ensimmäiset kuvat 6-vuotiaasta Veerasta sekä 4-vuotiaasta Paavosta. 5-vuotiaasta Vilmasta tämä on jo kolmas versio.

Kuva 5: Virtasten lapset: Veera 6 v., Vilma 5 v., Paavo 4 v., Perttu 3 v. ja Kastehelmi 2 v.

Kuva 6: Näissä ”Viisi villiä Virtasta”-sarjassa esiintyneissä kuvissa Vilmassa näkyy selvästi hänen persoonallisen ominaista käyttäytymistä ja liikekieltä. Suuressa roolissa ovat liikkeiden lisäksi myös kasvojen ilmeet.

Perttu on toistaiseksi jäänyt hieman tuntemattomaksi hahmoksi taka-alalle, sillä hänestä ei ole vielä kirjoitettu omaa kirjaa, eikä hän ole juurikaan esiintynyt jo ilmestyneissä teoksissa. En ole itsekään päässyt tutustumaan häneen vielä kunnolla. Sen sijaan Veera, siitä huolimatta ettei hänelläkään ole vielä omaa kirjaa, on tullut tutuksi huomattavasta roolistaan Kastehelmen kirjassa. Hän on sisarusparven vanhimpana selkeästi porukan pomo ja sanavaltaisin jäsen. Loin Veeralle reippaan ja urheilullisen ulkonäön koros-

Kuva 7: Luonnoksia 2-vuotiaasta Kastehelmi Virtasesta.

Kuva 8: Luonnoksia 2-vuotiaasta Kastehelmi Virtasesta.

taakseni näitä ominaisuuksia. Samalla pyrin välttämään ujuttamasta häntä perinteiseen, korostetun tyttömäiseen lokeroon. Vielä jää nähtäväksi, kuinka hahmon visuaalisuus kehittyy, kun tarinaa kerrotaan Veeran näkökulmasta hänestä kertovassa sarjan osassa.

Kastehelmi on sisarusparven uhmaikäinen kuopus, joka koettelee muiden lasten kärsivällisyyttä ja haastaa heitä myös ongelmanratkaisuun. Kastehelmen ulkonäössä olennaimpia asioita on hänen pienuutensa, eikä missään nimessä saa unohtaa hänen teräviä hampaitaan! Kastehelmellä on vahva tahtotila ja häntä suunnitellakseni luonnostelin paljon variaatioita huutavasta ja kiukuttelevasta lapsesta. Haastena oli, kuinka liioitellulta ja pelottavalta hän voi näyttää ilman, että se on pienille katsojille liikaa (kuvat 7 ja 8).

Anneli Kanto ja Karisto Oy:n kustannustoimittaja olivat kuvitusprosessin joka käänteessä mukana. Lähetin heille jokaisen vaiheen luonnokset katsottavaksi ja kommentoitavaksi ja kommenttien perusteella jatkokehittelin hahmoja. Ennen kuin ryhdyin tekemään ensimmäistä kirjaa ”Vilma Virtanen ja uimataito”, tapasimme ja kävimme läpi kirjasarjan konseptia sekä yhteisiä ajatuksia ensimmäisestä kirjasta. Kommunikointi välillä me tapahtui sen jälkeen pääasiassa kustannustoimittajan välityksellä ja toimi sujuvasti useimmiten sähköpostitse.

3.3 Q-tyylin hahmosuunnittelu (Q-style Character Design)

”Q-style characters mostly feature a body-head ratio ranging from two to four, which is similar to that of a newly-born. Therefore, such characters will look surprisingly adorable.” (Su & Zhao 2011, 71)

Tutkiessani Haitiao Sun ja Vincent Zhaon kirjoittamaa kirjaa ”Alive Character Design: Character Design Course by Haitio Su” (2011, 71) löysin yllättävän paljon yhtäläisyyksiä oman hahmosuunnitteluni ja niin sanotun *Q-style Character Design*:n (tai Q-version) kanssa (kuva 9). Kyseinen termi pohjautuu englannin kielen sanaan *cute* ja se on Haitiao Sun mukaan lähtöisin 1970-80-luvun Japanista, jolloin suunnittelijat alkoivat tuotteistaa suosittuja sarjakuvahahmoja. Näiden tuotteiden tavaramerkkinä oli Q-tyylin mittasuhteet. Hahmon pään suhde hänen kehoonsa on Q-tyylin hahmosuunnittelussa olennaisessa asemassa.

Kuva 9: Q-tyylin hahmosuunnittelua.

Yksivuotiaan pään koko on 1:4 lapsen kehon koosta. Pään ja kehon suhde muuttuu pikkuhiljaa lapsen kasvaessa ja aikuisena se on 1:7,5. Q-tyylin hahmosuunnittelussa pää suurennetaan pienelle lapselle tyypillisiin mittasuhteisiin. Tämän tarkoituksena on luoda hahmolle mahdollisimman ihastuttava ja suloinen ulkomuoto. Pään suurentamisen lisäksi on muita kehon tiettyjä osia typistettävä. Tämä ei tarkoita sitä, että kaikkia osia tarvitsisi typistää samassa suhteessa vaan joitakin osia voi typistää, toisia liioitella ja jotkin osat voi jättää alkuperäisiin mittasuhteisiinsa. Myös kasvojen suunnittelussa pätevät samat periaatteet. Silmät pyritään suunnittelemaan suuriksi ja loistaviksi, jotka kulmakarvojen parina toimivat erittäin tärkeässä roolissa ilmaisemassa hahmon ajatuksia ja tunteita. (Su & Zhao 2011, 72.) Yleisemmin tunnettu manga- ja animepiirroksen muoto saattaa olla *chibi*, joka on japanin kielen slangisana tarkoittaen ”lyhyttä henkilöä” tai ”pientä lasta”. Sanaa käytetään englannin kielen *cute*-sanan tavoin. Chibi-hahmon mittasuhteet ovat myös lapsenomaiset ja hahmoa käytetään usein tehokeinona esim. animaation humoristissa/suloisissa kohtauksissa. (en.wikipedia.org: chibi.)

Poikkeavista mittasuhteistaan johtuen voi Q-tyylin hahmon monimutkainen liikuttaminen olla haaste (Su & Zhao 2011, 78). Tämä haaste tuli vastaan myös omien hahmojeni kanssa. Esimerkiksi hahmojen käsien kurottaminen ylös pään yläpuolelle tuntui hullunkuriselta hahmojen suurten päiden ja lyhyehköjen käsien vuoksi. Nämä tilanteet olen ratkaissut hieman venyttämällä ja vanuttamalla hahmoa, jotta tarvittavat asennot onnistuisivat. On hyvä muistaa, että piirretyn hahmon muodot eivät koskaan ole ehdottomia ja niiden muovautuvuutta voi myös käyttää tehokeinona!

Olin yllättynyt japanilaiseen mangaan viittaavasta palautteesta, jota olen hahmoistani saanut, koska manga ei tunnu itselleni kovin läheiseltä ja on jopa aika vieraskin alue. Tutustuttuani mm. Q-tyyliin pystyn näkemään yhtäläisyyden hahmojeni ja manga tyylisten hahmojen välillä.

Näin kirjoitetaan lasten ulkomuodosta Tyyris Tyllerö -lehdessä (Vaijärvi 4/2011, 25):

”Aluksi päähenkilöt analysoidaan luonteeltaan ja ulkonäöltään, mutta vaikka Vilmalla on epäsuhtaisen iso pää ja japanilaiset manga-silmät, niitä ei kylläkään todenneta. Ei, hänellä on rimppakintut, ohuet käsivarret ja kova ääni. -- Noora Katto tekee myös nelivuotiaasta Paavo Virtasesta ja tyttöjen tavaroista valtavia päitä ja teräviä hampaita - nämähän ovat psykologien mielestä eräitä pelottavan kuvan

ominaispiirteitä - mutta osaa kuvittaa vallan upeasti alussa lasten huoneen interiön ja hämyisän valon tai tyttöjen ruusunpunaisemman tunnelman.”

4 Käsikirjoitus

4.1 Lähtökohta

Aloittaessani kuvakirjan parissa työskentelyn on ensimmäinen tehtäväni hahmojen ja maailman luomisen ohella käsikirjoituksen lukeminen. Siinä vaiheessa kun käsikirjoitus lähetetään minulle, on se yleensä jo hiottu ja valmis kuvitettavaksi sellaisenaan. Tekstiin saatetaan myöhemmin tehdä vielä joitakin pieniä päivityksiä, mutta nämä eivät yleensä aiheuta muutoksia itse kuvituksiin.

Saan käsikirjoituksen monesti käsiini jo hyvin varhaisessa vaiheessa ja luen sen kertaalleen läpi, minkä jälkeen jätän sen vielä alitajuntaan hautumaan. Jo ensimmäisellä lukukerralla minulle muodostuu usein monista tarinan kohtauksista mielikuvia ja ideoita niin hauskoista kuin mielenkiintoisistakin kuvaratkaisuista. Tässä vaiheessa prosessia en yleensä vielä hahmottele mitään, vaan annan kirjan tarinan muhia rauhassa, kunnes palaan myöhemmin työstämään sitä aktiivisesti. Pyrin antamaan ajatustyölle riittävästi aikaa projektin aikataulussa.

4.2 Tarinoiden teemat

”Viisi villiä Virtasta” -kirjojen teemat ovat mielestäni todella mielenkiintoisia. Ensimmäinen kirja käsittelee neuroottisen, pelokkaan lapsen tuntemuksia ja kohtaamia pelkojensa kanssa kun taas Paavo-kirja tarttuu hienosti tyttöjen ja poikien maailmojen suhteeseen ja omalla tavallaan ravistelee tyttöihin ja poikiin kohdistuvia odotuksia ja rooleja. Kastehelmen kirja käsittelee uhmaiässä olevan kuopuksen luomia haasteita. Sarjassa käsitellään varmasti lapsiperheissä hyvin tuttuja ja arkipäiväisiäkin asioita. Minusta yksi huomioitava seikka on, ettei vanhempia kirjoissa pahemmin nähdä, sillä lapset touhuavat ja ratkovat ongelmiaan keskenään.

Viiden Villin Virtasen maailma on humoristinen ja lämmin. Olenkin kovasti tykästynyt Anneli Kannon riemukkaaseen tapaan kirjoittaa lapsille. Hyvä teksti helpottaa omaa työtäni ja tekee siitä mielekästä. Kannon luomat hahmot ja tarina antavat herkulliset läh-

tököhdat kuvituksille. Erityisesti kirjoissa esiintyvien lasten mielikuvitus tuottaa minulle suurta riemua, kun saa luoda lasten todellisuuden rinnalle heidän mielikuviansa hurjaa maailmaa.

Päivi Heikkilä-Halttunen kirjoittaa lasten- ja nuortenkirjoja arvioivassa Lastenkirjahylly-blogissaan seuraavasti:

”Konsepti on viisaasti mietitty: siinä riittää samastumispintaa hyvin monenikäisille lukijoille, sekä pojille että tytöille.

-- Lapsen itsetuntoa eri tavoin vahvistavia kirjoja uusien taitojen opettelusta ilmestyy käännöksinä todella paljon ja useimmat niistä keskittyvät eläinten maailmaan. Siksi Viisi villiä Virtasta –sarja puoltaa hyvin paikkaansa kotimaisena – ja päälle päätteeksi vielä maaseudulle sijoittuvana – sarjana.

Sisarusten väliset suhteet tulevat hienovaraisesti jo sarjan avausosassa esille. Vilmalta kuluu oman pelkonsa hallinnan lisäksi paljon energiaa myös pikkuveljen vahtimiseen.”

4.3 Jatkuvuus ja liike

Koen, että kuvakirja on haastava kuvituksen muoto siinä mielessä, että kuvituksia suunniteltaessa on otettava huomioon monta eri asiaa ja yksityiskohtaa, yhtenä oleellisimpana kuvien jatkumo. James Gurney kirjoittaa kirjassaan *Imaginative Realism* (2009, 33), että kuvitusten täytyy muodostaa ehjä tarina niin, että ne toimivat erillisten teosten lisäksi myös osana suurempaa kokonaisuutta. Marcos Mateu-Mestre pitää kirjassaan *”Framed Ink: Drawing and Composition for Visual Storytellers”* (2010, 15) jatkuvuutta kuvakerronnassa olennaisena tärkeänä ensimmäisestä kuvasta viimeiselle sivulle saakka. Kun luodaan yhtenäinen ja samoilta säännöille perustuva maailma, jossa asiat rakentuvat loogisesti, antaa se Mateu-Mestren mukaan uskottavuutta kuvillemme.

Kuvituksen punainen lanka välittyy katsojalle loogisen ja saumattoman kuvakerronnan avulla. Jatkuvuus on asia, joka vaikuttaa siihen, että tarinan viesti säilyy yhdenmukaisena. Konkreettisia asioita, jotka minun on jatkuvuuden kannalta suunniteltava huolellisesti ja pidettävä mielessä läpi kirjan, ovat esimerkiksi hahmon ulkomuoto, hahmojen

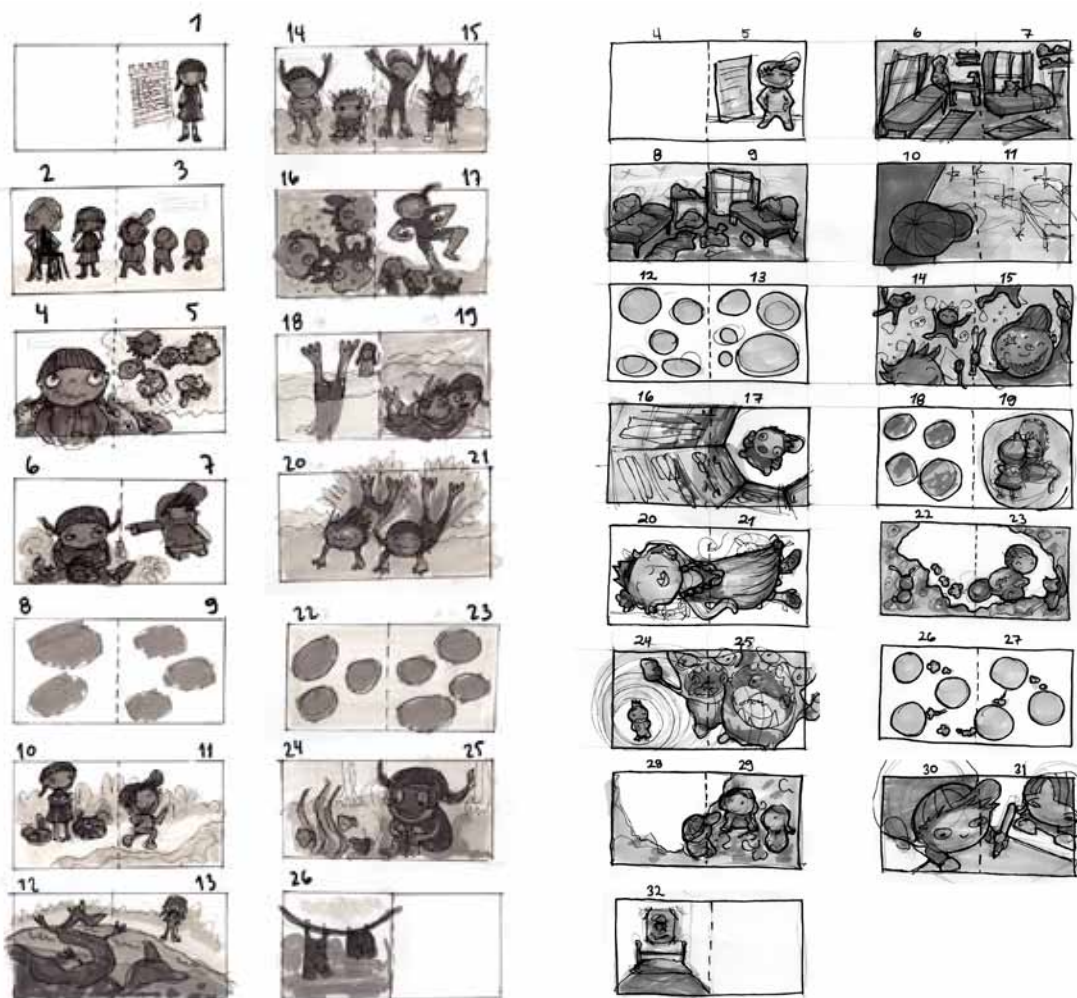
vaatetus sekä tarinassa esiintyvät esineet ja paikat. Huomioitavia asioita ovat lisäksi mittasuhteet, suhde ympäristöön ja muihin hahmoihin sekä kuvien yksityiskohtien ja värien oikea toistuminen. Jokaista kuvaa tehtäessä minun on mietittävä, miten kuva istuu kokonaisuuteen ja täsmääkö se niin aiempien kuin tulevien aukeamien kanssa. Toisaalta kuvien avulla voidaan täyttää tekstin jättämiä aukkoja ja täten tukea itse tarinaa. Kuvittajana koen, että tekstin tulisi jättää tilaa myös visuaaliselle tulkinnalle, jotta näiden kahden elementin yhteistyö tuottaisi tasapainoisimman kokonaisuuden.

Helpottaakseni lukijan tehtävää tulkitsijana koen, että minun tulee luoda kirjan maailmalle yhtenäinen logiikka, joka innostaa katsojaa uppoutumaan tarinaan. Liikkeen vaikutelma on olemassa myös kuvien väliin jäävissä tiloissa ja aukeamien välissä. Tähän välitilaan jää toimintaa, josta sekä kuva että teksti vaikenavat. (Happonen 2001, 117-118.) Tämän välitilan täyttäminen mielikuvilla jää lukijalle, mutta minun tehtäväni on rakentaa yhteen sopivat palaset, jotka luovat yhteisen merkityksen tarinalle ja helpottavat näiden välitilojen täyttämistä.

4.4 Kuvakäsikirjoitus (Storyboard)

Luettuani käsikirjoituksen aloitan *storyboardin* eli kuvakäsikirjoituksen suunnittelun. Saa-
massani käsikirjoituksessa on yleensä Anneli Kannon merkintöjä, ehdotuksia/ohjeistuksia siitä, mitä aukeamien kuvat voisivat sisältää. Niiden ja omien mielikuvieni pohjalta lähdän miettimään kuvien sisältöä. Kuvakäsikirjoitus koostuu pienistä luonnoksista kuten *pikkukuvat* (ks. kappale 6.1 Pikkukuvat (Thumbnail Sketches)). Kuvakäsikirjoituksen tarkoituksena on auttaa suunnittelemaan elokuva, internet-sivusto, graafinen novelli, kuvakirja tai muuta taidetta, joka on tarkoitus esittää sarjana. (Gurney 2009, 32.)

Storyboardin luonnosvaihe on samantapainen kuin pikkukuvien kanssa. Pikkukuvien avulla valikoituvat alustavat karkeat kuvasuunnitelmat aukeamista. Piirrän kaikki aukeamat samalle paperiarkille ja merkitsen myös sivunumerot, jotta näen kuvien rytmin ja kirjan kokonaisuuden selkeästi. Gurneyn (2009, 32–33) kertookin kirjassaan, että storyboardit esitetään yleensä vierekkäin seinällä tai ilmoitustaululla niin, että yhdellä katsauksella näkee kuvien jatkumisen aukeamalta toiselle. Hän mainitsee myös kirjoittavansa jokaisen storyboardin paneelin alle lyhyen kuvauksen aukeaman tapahtumasta, jotta hän pystyy jäsentämään jokaisen maalauksen sisällön. Minulla itselläni on myös

Kuva 10: "Vilma Virtanen ja uimataito" sekä "Paavo Virtanen ja tyttöjen tavarat" -kirjojen alustavat kuva-suunnitelmat. Näiden avulla suunnittelin kuvien rytmiä ja kuvakokojen ja näkökulmien vaihtelua.

tapana kirjoittaa kuvien tapahtumat sanallisesti auki kuvaillen tilanteen lyhyesti joko storyboardin yhteyteen tai sitten erilliselle paperille. Tämä auttaa minua vahvistamaan sekä itselleni että kirjailijalle ja kustantajalle näkemykseni kuvakerronnan kulusta. Saatan myös kirjoittaa aukeaman kuvaan liittyen joitakin muita huomioita, jotka minun on myöhemmässä vaiheessa hyvä muistaa.

Storyboard, jonka tässä vaiheessa teen (kuva 10), toimii minulla kuvituksen peruspilarina koko prosessin ajan. Suunnitelma määrittelee suurpiirteisesti kuvien mittasuhteita, kuvakulmia ja tapahtumia. Se on kuitenkin vain alustava suunnitelma ja vaikka osa kuvista saattaakin toimia sellaisenaan, täytyy useammista kuvista vielä tehdä tarkempia luonnoksia ja kokeiluja. Gurneyn mukaan storyboardin suunnitteluvaiheessa luonnokset on tärkeä pitää löyhinä, eikä niiden tarvitse olla kauniita viimeisteltäviä töitä. Kuviin ei kannata kiintyä esimerkiksi kauniin jäljen takia, koska ne on kyettävä vaihtamaan tai

jättämään tarpeen tullen kokonaan pois suunnitelmasta. Kuvaan kiintyminen voi estää näkemästä sen tarpeettomuuden. (Gurney 2009, 33.) Myös Scott McCloud kertoo kirjassaan *Making Comics* (2006, 10) siitä, miten sarjakuvaa tehtäessä on päätettävä mitkä hetket sisällyttää sarjakuvaan ja mitkä hetket jättää pois. Yksi ensimmäisistä tärkeistä tehtävistä on valita oikeat hetket kuvitettavaksi.

Luonnosteltuani kuvakäsikirjoituksen lähetän sen teksteineen kustantajalle nähtäväksi. Palautteen saatuani teen parannukset, muutokset ja mahdollisesti aukeaman kokonaan uudelleensuunnittelun ja siirryn sen jälkeen työskentelemään yksittäisten kuvien parissa. En työstä kuvia järjestyksessä vaan tartun sillä hetkellä mielenkiintoiselta ja innostavilta tuntuviin kuviin. Työskentelen kuitenkin niin, että olen hyvin tietoinen kirjasta kokonaisuutena ja vertailen kuvia paljon keskenään.

Minusta Jussi T. Kosken, Saku Tuomisen sekä Ilkka Kärkkäisen kirjassa *Luovan ajattelun käsikirja: Kuinka ideat syntyvät* (2007, 203) kuvakerronnan suunnittelussakin hyödynnettävä luova prosessi jaotellaan osuvasti seuraavanlaisesti:

1. Määrittele ongelma
2. Etsi ideoita
3. Valitse paras
4. Hio
5. Toteuta

5 Kansisuunnittelu ja graafinen ilme

Kirjan kuvitus lähtee monesti liikkeelle kannen suunnittelusta ihan vain sen takia, että se on ensimmäinen kuva, jota tarvitaan kirjan markkinointia varten jo kuukausia ennen kuin kirja julkaistaan. Jotta kansikuva olisi sisällön kanssa samassa linjassa ja vastaisi sitä kuva- ja värimaailmaltaan, on kannen ohella hyvä suunnitella myös itse sisältöä.

Kuvittaessani sarjan ensimmäistä osaa loin koko tulevalle sarjalle yhtenäisen graafisen ilmeen. Suunnittelin sarjalle tunnistettavan logon, kirjasta toiseen toistuvia graafisia elementtejä sekä valitsin fontin, jonka perusteella suunnittelin kirjojen otsikot.

Kuva 11: Ehdotus kirjasarjan logosta.

Kuva 12: Kirjasarjaan valittu logo.

Logoa varten tein kaksi ehdotusta. Ensimmäisen ehdotuksen (kuva 11) ajattelin tuovan vastapainoa rasavillien lasten katraalle olemalla kuitenkin hauskan ja vauhdikkaan näköinen kaartuvien linjojen myötä. Toiseen, valittuun ehdotukseen (kuva 12), pyrin luomaan vauhtia ja hieman sekasortoa eriarvoisten ja hieman vinksallaan olevien kirjainten muodossa. Tämä tuo mielestäni hyvin esille tarinoiden välillä riehakastakin menoa ja lupaa kirjan sisällöltä hauskuutta. Jälkimmäinen ehdotus sai eniten ääniä ja päättyi jatkokehittelyn kautta sarjan logoksi. Kirjojen väritysten suuret linjat määriteltiin myös tässä vaiheessa (ks. kappale 6.3 Värit). Kanteen valitsin mattalaminoinnin ja koska kohdelakkaukseen tarjoutui mahdollisuus, suunnittelin lakkauksen logon sekä kirjan ostikon kohdalle. Lakkaus on hillitty ja tyylikkään näköinen ja se näkyy selvästi silloin, kun valo osuu kirjaan tietyssä kulmassa. (kuva 13)

”Viisi villiä Virtasta” -kuvakirjasarjan formaatin valinnan teimme yhdessä kustannustoimittajan ja kirjailijan kanssa. Päädyimme valitsemaan perinteisestä pystysuorasta A4:sta poikkeavan neliön mallisen formaatin. Hieman erikoisemman muotonsa lisäksi päädyimme kokoon, joka olisi sopiva kädessä pidettäväksi myös pienemmälle lukijalle. Neliön mallinen kirja asettaa kuitenkin kuvituksen sommittelulle omat haasteensa. Sivut ovat loppujen lopuksi aika kapeita, eikä tilaa ole pystysuorassa linjassakaan enempää, joten monien kuvien kohdalla ainut järkevä ratkaisu on koko aukeaman hyö-

Kuva 13: Kirjasarjan kolmen ensimmäisen osan etukannet.

dyntäminen. Aukeamat on täytynyt suunnitella myös niin, ettei keskiosassa ole mitään olennaista, koska sivut painautuvat keskikohtaa kohti ja kuva väistämättä katkeaa, etenkin silloin kun kirja on uusi ja vielä hieman jäykkä. Ensimmäisessä kahdessa kirjassa en ole mielestäni osannut ottaa tätä seikkaa tarpeeksi huomioon, mutta Kasteheimen kirjassa pidin jo selkeän linjan sen suhteen, ettei keskikohdassa katkeaisi mikään kuva ainakaan pahasta paikasta.

6 Kuvasuunnittelu

6.1 Pikkukuvat (Thumbnail Sketches)

”Thumbnail sketches are tiny, loose, scribbly sketches used to plan composition.” (Gurney 2009, 30)

Yhdeksi tärkeimmistä työkaluista kirjasarjan aikana minulle on muodostunut pikkukuvien (*thumbnail sketches*) hyödyntäminen suunnittelussa. Olen käyttänyt pikkukuvia silloin tällöin suunnittelussa aiemminkin, mutta vasta tämän kuvitusprojektin aikana olen kunnolla sisäistänyt niiden käytön ja ne ovat vakiinnuttaneet paikkansa jokapäiväisessä työskentelyssäni.

Lasten kirjojen kuvittaja Will Terry kertoo omassa tutoriaalivideossaan ”Illustration Design” (2010) pikkukuvien käytön hyödyllisyydestä. Hänen mielestään pikkukuvien käytölle suurten luonnosten sijaan on kolme syytä. Ensimmäinen syy on se, että niiden avulla pystyy nopeasti tutkimaan kuvan mahdollisuuksia haaskaamatta paljon aikaa yhteen luonnokseen. Toinen hänen mainitsemansa etu on, että yhdellä silmäyksellä voidaan hahmottaa kaikki kirjan aukeamat ja arvioida se, kuinka hyvin ne toimivat yhdessä. Näin voidaan myös välttää se, ettei kirjaan tule liian samanlaisia, visuaalisesti tarpeettomia, toistuvia aukeamia. Tämä viittaa jo aiemmin esittelemääni kuvakäsikirjoitukseen (ks. kappale 4.4 Kuvakäsikirjoitus (Storyboard)). Paras ja kolmas syy pikkukuvien hyödyntämiseen on sommittelun mahdollisuus. Terry perustelee sen sillä, että katseen pystyy kohdistamaan loppujen lopuksi vain hyvin kapealle alalle kerrallaan ja tekemällä pikkukuvia pystyy helposti hahmottamaan koko kuvan sommitelman.

Gurneyn mukaan kuvien valoisuus on tärkeä suunnitella ennen mahdollisia värejä, sillä valo toimii kuvan perustana. Jos sekä valo että väri ovat erityisen tärkeitä, voidaan hahmotelmat tehdä markkereilla tai vesiväreillä. Pikkukuvien pienuus estää keskittymästä liikaa yksityiskohtiin. Terryyn mukaan pikkukuvien ei pitäisi olla 1.5 tuumaa suurempia (3.8 cm). Myös Gurney painottaa, että luonnokset ovat pienempiä kuin käyntikortit, eikä niiden tekemiseen saisi kulua kymmentä minuuttia kauempaa. Muutamassa tunnissa pitäisi kuvasta saada aikaan jo runsaasti variaatioita, joista moni saattaa olla yllättäviä alitajunnasta kumpuavia ideoita. (Terry 2010, Gurney 2009, 30–31.) Omien pikkukuvien koko vaihtelee ja suurimmat saattavat olla lähes postikortin kokoisia. Olen huomannut, että pikkukuvien tekeminen auttaa myös siihen, ettei tule takerruttua ensimmäiseen mieleen tulevaan ideaan ja mielikuvaan, vaan rohkeus kokeilla erilaisia vaihtoehtoja kasvaa.

”You have to maintain a mental attitude of disinterest, detachment, and restlessness, always ready to try something else before getting married to one idea.” (Gurney 2009, 31)

Pikkukuvien käytön hyöty on tullut työskentelyssäni esille siinä, kuinka nopeasti pystyy kokeilemaan suuren määrän ideoita. Luonnostelun jälkeen on ollut helppo valita ja lyödä lukkoon toimivin sommitelma kuvalle (kuva 14). Pikkukuvien piirtäminen on myös poistanut ”valkoisen paperin kammoa”, kun ei tarvitse lainkaan keskittyä siihen miltä hahmot ja asiat näyttävät vaan sommitelma ja kuvan idea ovat pääroolissa.

Howard Pyle (yhdysvaltalainen kirjailija ja kuvittaja 1853–1911) teki aikoinaan 50 pikkukuvaa jokaista kuvitustaan varten. Vaikka ensimmäinen luonnos olisi ollut vahva ja

Kuva 14: Pikkukuvat ”Kastehelmi Virtanen ja oma tahto” -kirjan 18-19 aukeamalle, sekä valmis kuvitus.

toteutuskelpoinen, teki hän vielä 49 luonnosta varmistaakseen näkemyksensä. (Gurney 2009, 30.) Olen kuullut sanottavan, että ensimmäiseen sataan ideaan asti ihminen vain toistaa jo näkemäänsä ja vasta sen jälkeen alkaa syntyä uusia ja innovatiivisia ajatuksia. Itse olen yleensä ollut tyytyväinen, jos ideoin yhdestä aukeamasta esimerkiksi kymmenen pikkukuvaa, joista valitsen yhden lopulliseksi kuvaksi.

Kun kirjan kuvasuunnitelmista tehdään pieni mallikirja, kutsutaan sitä englannin kielellä nimeltä *dummy*. Vuonna 2010 olin Bolognan lastenkirjamessuilla kuuntelemassa kuvittajana ja kirjailijana toimivan Shaun Tanin esiintymistä. Hän kertoi omien kuvakirjojensa synnystä ja prosessista ja painotti *dummin* tekemisen tärkeyttä. Kun *dummin* avulla käy läpi kuvia, saa hyvän käsityksen kirjan rytmistä, sen onnistuneisuudesta ja jatkuvuudesta sekä siitä, miten kuvat näyttäytyvät katsojalle sivuja käännettäessä. Tämä konkreettinen kirja kertoo paljon enemmän kuvien yhteisestä luonteesta kuin ruudulta nähtävä tiedosto. Tehdessäni ”Vilma Virtanen ja uimataito” -kirjaa tein prosessin eri vaiheissa kaksikin tällaista dummya ja koin sen todella hyödylliseksi välineeksi.

6.2 Sommittelun keinoja

Sisko Ylimartimo mainitsee visuaalista informaatiota välittäviksi sommittelukeinoiksi esimerkiksi erilaiset moniperspektiiviset kuvaustavat, deformoidut tasot ja tilat, avoin talo -rakenteen, kuva kuvassa -rakenteen sekä erilaisten kehysten käytön (2001, 88). Deformoidut tasot tarkoittaa mielestäni esimerkiksi sitä, miten sommittelussa voi vääristää ja liioitella asioita sekä leikitellä mittasuhteilla. Tämä on hyvä keino painottaa asioita, joihin haluaa katsojan kiinnittävän erityistä huomioita ja joiden halutaan tekevän katsojaan erityisen vaikutuksen.

Avoin talo -rakenne, josta voi myös käyttää nimitystä nukkekotirakenne, on talo avatuna sivusta päin niin, että katsoja näkee sekä ulkopuolen että kaikki sisällä olevat tilat. Tämä kuvaustapa on katsojan kannalta todella informatiivinen ja erityisesti lapsilukijoiden kannalta mielenkiintoisimpia sommittelun keinoja. (Ylimartimo 2001, 88.) Minua itseänikin viehättää kovasti tämä avoin talo -konstruktio kuvakerronnassa (kuva 15) ja olen sitä pariin kohtaukseen miettinytkin, mutta vielä ei ole tullut sopivaa tilannetta käyttää sitä hyödyksi.

Kuva 15: Jill Barkerin kirjoittamassa Tiheikön väki -sarjassa käytetään usein kuvituksessa nukkekoti -rakennetta. Kyseinen kuva on Tiheikön väen perheonnea -kirjasta.

Omissa kuvissani ”Viisi villiä Virtasta” -sarjassa olen hyödyntänyt joitakin edellä mainittuja kuvan rakentamisen keinoja. ”Kastehelmi Virtanen ja oma tahto” -kirjassa olen esimerkiksi käyttänyt pariin otteeseen kehyksiä ratkaistakseni joitakin toiminnallisia kohtauksia. Ensimmäisenä esimerkkinä on tilanne, jossa on paljon toimintaa, kun Kastehelmeä yritetään pukea, jotta lapset pääsisivät lähtemään lelukirppikselle (kuva 16). Olen tehnyt pukeutumistapahtumasta kuvakollaasin aivan kuin tapahtuma olisi tallentunut kameralle. Tämä esimerkki käyttää myös kuva kuvassa -rakennetta kun alimmaisena aukeamalla näkyy tapahtumaketjun lopputulos. Kehyksiä olen käyttänyt myös kohtauksessa, jossa lapset rähisevät toisilleen lelukirppiksellä (kuva 17). Esitän tilanteen laajan kokokuvan avulla. Tämän kaltainen kuvakerronta mahdollistaa monen erillisen hetken kuvaamisen aukeaman sisällä sisällyttäen siten myös enemmän tapahtumaa aukeamalle. Se toimii myös hyvänä tehokeinona, kun haluan korostaa kuvan sisällä tapahtuvaa liikettä ja vauhtia.

Ongelmanratkaisukykyä vaativia kohtia tarinoissa ovat esimerkiksi metaforien, metamorfoosien ja muiden abstraktien asioiden muuttaminen visuaaliseksi. Edellä mainitut asiat ovat usein ihmesaduille ominaisia tapahtumia. (Ylimartimo 2001, 90.) ”Paavo Virtanen ja tyttöjen tavarat” -kirjassa on kohtaus, jossa Paavo leikkii tyttöjen huoneessa

Kuva 16: Kuva kuvassa -rakenne käytössä "Kastehelmi Virtanen ja oma tahto" -kirjassa.

Kuva 17: Kehysten hyödyntäminen "Kastehelmi Virtanen ja oma tahto" -kirjassa.

ja tytöt saapuvat pelaamasta todetakseen Paavon sotkeneen koko huoneen. Tilanne on tunnelmaltaan hyvin intensiivinen (kuva 25). Mika Launis kertoo, että kuva voi tekstin sisällön ohella luoda uuden sisällöllisen kaksoismerkityksen, jolloin voidaan puhua kuvan kerroksellisuudesta ja syvällisyydestä (2001, 73). Tästä on mielestäni kyse edellä mainitun aukeaman kuvituksessa. Tyttöjen kuvaaminen hirviöinä korostaa tarinassa tapahtuvaa käännekohtaa ja myös osittain Paavon kuvitteellisen tyttöjen maailman pirstaloitumista. Aukeaman kuvitus sisältää paljon asioita, joita teksti ei kuvitukselta vaadi,

mutta jotka tuovat tekstille uuden ulottuvuuden. Tämä kohta on esimerkki siitä, miten kuvitus voi omalta osaltaan olla hyvin vahva osa kerrontaa ja tulkita tilannetta hyvin yllättävästäkin näkökulmasta.

”Parasta on, jos piirros synnyttäisi ensin HAH-naurun, sitten AHAA-elämyksen ja lopuksi vielä AAH-elämyksen” (Sarell 3/2011, 23)

Lausahdus ei välttämättä sellaisenaan ole kytkettävissä kuvakirjojen maailmaan, mutta se on minusta oivaltava esimerkki siitä, miten kuvitukseen voi rakentaa monikerroksellisuutta erilaisilla merkityksen tasoilla. Esimerkiksi kuvituksen sisältämät ”vitsit” ja niiden oivaltaminen voi olla lapsikatsojalle äärettömän tyydyttävä kokemus.

Edellä mainittu hirviökuva on rakennettu Scott McCloud (2006, 16) mainitsemalla *moment to moment transition*:lla. Hidastaakseni toimintaa ja lisätäkseni jännitystä olen piirtänyt Paavon hetki hetkeltä ennen kuin hän havahtuu hirviöiden saapumiseen ja luonut elokuvamaisen liikkeen tapahtumalle. Kuvaustapa risteytyy sopivalla tavalla sarjakuvakerronnan kanssa ja rikkoo minusta hyvin kirjassa muuten yksittäisiin hetkiin keskittyvien kuvien jatkumon.

McCloud kertoo sarjakuvista puhuessaan, ettei ole mitään syytä piirtää jokaista kuva-ruutua katseen tasolta, vaan voi hyödyntää kuvakulmia monipuolisesti. *Worms eye* -kuvakulma eli suomalaisittain sammakkoperspektiivi antaa objekteille ja hahmoille painoa ja mahtavuutta, kun taas ylhäältä kuvattu kohta eli lintuperspektiivi antaa paljon informaatiota miljööstä sekä mahdollisuuden kohota tilanteen yläpuolelle myös emotionaalisesti. (McCloud 2006, 21.) Olen ”Viisi villiä Virtasta” -kuvituksissa pyrkinyt hyödyntämään monipuolisesti erilaisia kuvakulmia. Olen sitä kautta pyrkinyt luomaan mielenkiintoista ja yllätyksellistä kuvakerrontaa.

6.3 Värit

Ensimmäisissä värillisissä kuvissa, jotka Veerasta, Vilmasta ja Paavosta tein, käytin murrettuja ja maanläheisiä värejä (kuva 4). Kirjailija ja kustannustoimittaja toivoivat kuitenkin kirkkaampaa värimaailmaa. Niistä kommenteista alkoi muotoutua ”Viisi villiä Virtasta” -kirjojen värikkäät kokonaisuudet ja seuraavissa versioissa hahmoissa olikin jo reilusti valoisammat värit käytössä (kuva 5).

Kuva 18: Kolmen ensimmäisen ”Viisi villiä Virtasta” -kirjan väripaletit.

Kirjojen värimaailman kantavana ajatuksena on, että jokaisessa sarjan osassa on rajattu väripaletti, jonka värit toistuvat läpi kirjan (kuva 18). Näiden teemavärien avulla on tarkoitus koota yhden kirjan värimaisema yhtenäiseksi kokonaisuudeksi. Pyrin myös luomaan kirjoille toisistaan poikkeavat värimaailmat kuitenkin niin, että tunnistettavuus kuvituksissa säilyy ja kirjojen kuuluminen samaan sarjaan näkyisi myös väriyksessä.

”Vilma Virtanen ja uimataito” -kirjassa kantavat teemavärit olivat sinisen ja vihreän eri sävyt, kun taas ”Paavo Virtanen ja tyttöjen tavarat” -kirjassa kantavina väreinä olivat mm. vaaleanpunaisen eri sävyt, keltainen ja liila. Toistaiseksi uusimmassa kirjassa ”Kastehelmi Virtanen ja oma tahto” keskeisinä väreinä ovat sininen, turkoosi, oranssi ja punainen. Kirjojen pääväriihin ovat mm. olleet vaikuttamassa tapahtumahetkien vuodenaikat sekä kirjan aihealue. Vilmasta kertovassa kirjassa vesi on tärkeä elementti ja sininen olikin luonnollinen valinta yhdeksi kirjan teemaväreistä. Paavon kirjassa Paavoja ihastuttavat tyttöjen tavarat ja hempeät kuvitelmat loivat pohjan vaaleanpunaiselle ”hattaraunelmalle”.

Gurney kirjoittaa, että tarinan jokainen kohtaaminen kertoo tietyn osan tarinaa ja välittää erityisen tunnelman. Kuvittajan tehtäväksi tulee valita väripaletti, joka tukee kohtaamisen tunnelmaa, ja toimii myös edeltävän ja tulevan aikeen kanssa. Prosessia, jossa suunnitellaan värien jaksottaminen, kutsutaan nimellä *color scripting*. Pienet väriluonnokset auttavat suunnittelemaan kohtaamisen lisäksi jokaisen yksittäisen kuvan konseptin (kuva 19).

Tavoitteena värisuunnittelussa on omintakeisuus, spontaanius ja vilpittömyyden välittyminen luonnoksiin. Hänen mukaansa pienet väreillä tehtävät luonnokset (*color sketches*) toimivat hyvänä välineenä erilaisten väriyhdistelmien ja abstraktien muotojen kokei-

Kuva 19: James Gurneyn pieniä väriluonnoksia.

luun. Näiden luonnosten ei tarvitse olla esittäviä, vaan joskus abstrakti maalauksellinen ote tai jopa kollaasi paperileikkeistä antaa hänen mukaansa parhaiten mahdollisuuksia erilaisten väriyhdistelmien ja niiden emotionaalisten vaikutusten arviointiin. (Gurney 2009, 34.) En ole itse käyttänyt tätä tekniikkaa kuvien värisommitelman suunnitteluun, mutta se kuulostaa yhtä varteenotettavalta ja toimivalta työvälineeltä kuin luonnostelussa käyttämäni pikkukuvien teko, joten uskon, että jatkossa otan tämän osaksi työskentelyäni.

7 Kuvan ja tekstin suhde

7.1 Kertoja, kuvittaja sekä katsoja

Kertojalla, kuvittajalla ja katsojalla on jokaisella oma roolinsa sadun tulkinnassa. Kuva-kirja on henkilökohtainen prosessi ja elämys, jolla on yhteinen ydin, mutta joka jättää varaa jokaisen tulkitsijan omalle näkemykselle ja kokemukselle. Kuvittajan tehtävänä on kertojan kanssakuvittelijana visualisoida sanoin ilmaistu tarina, joka muodostuu kertojan kuvitelmista ja unelmista toisesta todellisuudesta. Hyvin tiivistettynä kuvituksen rooli on tekstin havainnollistaminen ja kiinnostavuuden lisääminen. Kuvittajan oman ilmaisun, tyylin ja mielikuvien tuloksena syntyy kuva, joka saattaa kuvittajan omakohtaisten näkemysten edustamisen lisäksi sitoutua johonkin ajalle ominaiseen taidettyyliin. Kuvitetussa

kirjassa kohtaavat näin erilaiset kokemusmaailmat ja kulttuuriviitteet. Katsoja ei myöskään toimi pelkästään passiivisena havaitsijana vaan hänelle rakentuu tekstin ja kuvan yhdistelmästä monien mielikuviansa kautta omakohtainen, yksilöllinen elämys. (Happonen 2001, 84, 94–95.)

Ylimartimo (2001, 94) listaa näiden kolmen tahon erilaiset roolit:

1. Kertoja:

Kuvakirjan kanssa ensimmäisenä työskentelevä henkilö on kertoja. Kertoja tulkitsee oman mielikuvituksensa luomaa materiaalia.

2. Kuvittaja:

Kuvittajan tehtävänä on tulkita kertojan tulkinnan tulos ja visualisoida se lisämällä siihen oman tulkintansa.

3. Katsoja:

Katsoja muodostaa kertojan ja kuvittajan yhteisestä tulkintojen vyyhdestä oman itsenäisen tulkintansa.

7.2 Kuvakerronta

Marcos Mateu-Mestre (2010, 14) kirjoittaa, että visuaalisen kiehtovuuden ja kauneuden lisäksi kuvan ensisijaisena tarkoituksena on rakentaa tarinaa ja viedä sitä eteenpäin. Hän listaa kysymyksiä, jotka on hyvä pitää mielessä, kun suunnittelee visuaalista tarinakerrontaa. Ensimmäinen asia mitä on hyvä pohtia on se, mitä yritämme kertoa ja tuoda esille sekä minkälaisen tunnelman haluamme tarinalle ja kohtauksille luoda. Tulisi myös miettiä, mitä kuvitettavassa hetkessä on meneillään, kuinka pidämme lukijat otteessamme ja millä tavalla osallistumme kuvillamme yleiseen keskusteluun aiheesta. Tärkeä kysymys, jonka hän myös esittää on se, mitä kuvasta voi jättää pois ilman, että se muuttaa viestiä, jota yritämme kuvallamme välittää.

Miettiessäni omaa työskentelyäni en voi sanoa käyneeni kaikkia näitä kysymyksiä tietoisesti läpi, mutta purkaessani suunnitteluani osiin, huomaan toimineeni jokseenkin samojen periaatteiden mukaan. ”Paavo Virtanen ja tyttöjen tavarat” -kirjassa jouduin pohtimaan sitä, mitä tyttöjen maailman ”vaaleanpunainen hattaraunelma” lukijalle

viestittää ja miten tarina rakentuu kohti tyttöjen ja poikien maailman kohtaamista. Paavo-kirjan värimaailma oli sinänsä riski, jos ajattelee poikia kohdeyleisönä. Esineistö ja vaatetus ovat asioita, jotka viestivät ja kertovat myös paljon lasten taustasta, mahdollisesti arvoista jne. Vaatetuksella viestitään hyvin paljon hahmojen persoonaa ja esimerkiksi kaikki esineistö kertoo omaa tarinaansa. Konkreettisena esimerkkinä ovat lasten lelut. Niiden kohdalla jouduin monesti pohtimaan, mitä valitsemani lelut viestivät ja halusinko niiden olevan tunnistettavia ja tuovan esille joitain tiettyjä brändejä. Ammensin hyvin paljon inspiraatiota omista lapsuuden kokemuksistani ja esineistöstä.

Asia, joka vaati suurinta suunnitelmallisuutta ”Viisi villiä Virtasta” -sarjan maailman luomisessa, oli paikkojen suunnitteleminen. Miltä näyttää ranta, jossa Vilma opettelee uimaan? Miltä lasten huoneet ja koti näyttävät? Minkälaisella alueella koti sijaitsee? Miltä näyttää ympäristö, jossa lapset kulkevat? Minkälainen on koulun liikuntasali? Nämä kaikki ovat asioita, joista ei tekstissä ole kuvausta, mutta ne ovat kuitenkin tarinan kannalta tärkeitä tapahtumapaikkoja. Kuvittajan tehtävänä on rakentaa tarinan visuaalista maailmaa ja miettiä tarinaa rivien väleistä. Tähän olen saanut kirjailijalta ja kustannustoimittajalta hyvin vapaat kädet. Hyvä esimerkki vihjeestä on ”Paavo Virtanen ja tyttöjen tavarat” -kirjassa tilanne, jossa Paavo alkaa kiinnostaa tyttöjen huone heidän ollessa pois kotoa (kuva 20). Tekstissä kerrotaan, ettei yläkerrassa ole ketään, mikä viittaa siihen, että lasten koti olisi omakotitalo ja talossa myös portaat,

Kuva 20: Ympäristö muotoutuu tekstin vihjeiden sekä oman mielikuvituksen pohjalta.

jotka johtavat yläkertaan. Näiden mielikuvien avulla alkaa visualisoitua ja rakentua lasten kotitalo. Teksti antaa paljon vihjeitä tarinan visuaalisista elementeistä, mutta kuvittajan täytyy kuvitella tämä maailma mielessään ja jatkaa sitä omilla visioillaan. Maailman luominen ja tunnelman välittäminen erilaisten tilojen kautta on ollut minulle yksi tärkeä kerronnan keino.

Olen myös joutunut kuvittaessani pohtimaan sitä, rakennanko vai rikonko stereotypioita omilla valinnoillani liittyen esimerkiksi tyttöjen ja poikien pukeutumiseen, heidän käyttämiinsä väreihin sekä leluihin, joilla he leikkivät. Liisa Kallio on ”Stereotyypit” -artikkelissa (Sarell, 3/2011, 22) sitä mieltä, että stereotypioita voi hahmoissa välttää työstämällä hahmojen eleitä ja olemusta ja kehittämällä oman persoonallisen kuvitustyylin. Tarmo Koivisto toteaa samassa artikkelissa stereotyyppien olevan esimerkiksi pilapiirrosten lähtökohta ja välttämättömyys, mutta olennaista on myös miten niitä käytetään: rakennettaanko stereotypioita vai puretaanko niitä. Kallio toteaa, että on tärkeä tunnistaa stereotypiat ja olla tietoinen omista valinnoistaan niihin liittyen.

7.3 Sadun elementit kuvakerronnassa

Sadun läsnäoloa kuvassa ilmaistaan värin, sommittelun ja kuvaston avulla. Keinoja viestittää lukijalle siirtymistä reaali maailmasta fantasiaan ovat mm. muoto, mittasuhteet, perspektiivi, yksityiskohtien liioittelu, dekoratiiviset elementit, näennäisesti ristiriitaisien seikkojen yhdistely, yllätykselliset ei-luonnolliset värit, ei-luonnolliset yksityiskohdat sekä ajallisesti ja paikallisesti kaukaisista kulttuureista ammentavat lainat. (Ylimartimo 2001, 87.)

”Viisi villiä Virtasta” -sarjan kuvituksessa lasten mielikuvitus on vahvasti läsnä. Olen tarkoituksella ja yhteisymmärryksessä kirjailijan sekä kustantajan kanssa pyrkinyt tuomaan lasten mielenmaisemat konkreettisesti näkyviksi hahmoiksi ja tilanteiksi (kuvat 21 ja 22). Monesti nämä kuvitelmat ovat myös aika pelottavia ja liioittelemalla niitä, voi lapsenkin mielestä löytyä jotain hauskaa ja vähän naurettavaakin. Ote kuvituksiin on välillä hieman anarkistinenkin ja omassa pelottavien tilanteiden tulkinnassani olen luottavainen siihen, että lapsi kykenee käsittelemään hieman hurjempiakin kuvia – jos ei yksin niin ainakin vanhemman kanssa yhdessä.

Kuva 21: Tällä aukeamalla "Paavo Virtanen ja tyttöjen tavarat" -kirjasta Paavo on jo syvällä mielikuvituksen maailmassa.

Kuva 22: "Vilma Virtanen ja uimataito" -kirjassa Vilman mielikuvat pelkäämistään vesiötököistä näyttäytyvät kuvituksessa konkreettisina liioitellun suurina, limaisina ja pelottavina hirviöinä.

Jutta Setälä kirjoittaa Virikkeitä lehdessä pelkojen liioittelusta (2/2011, 65):

"Vilma on niin liioitellun pöpökammainen, että kirjan lukeminen hälventää ainakin suuremmat vesilohikäärmeapelot."

Kuva 23: Kirjojen ensimmäisillä sivuilla on leikitty rohkeammin tekstin ja kuvan suhteella.

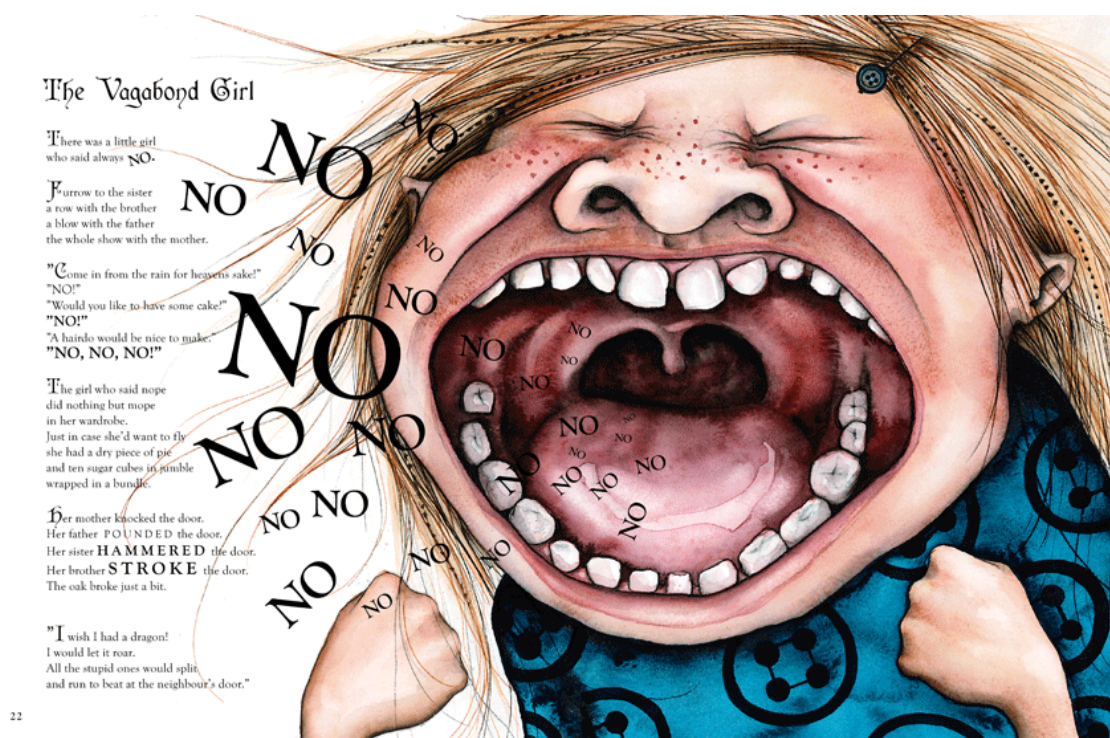
7.4 Tekstin ja taiton suhde

Olen tehnyt kirjan tekstin taiton vähäeleiseksi ja perinteiseksi. Jokaisen kirjan ensimmäisen sivun teksti, joka esittelee kyseisen kirjan päähahmon, on joko kirjoitettu käsin tai muuten tyylytelty ja kuvan sisälle upotettu (kuva 23). Näin jälkikäteen ajateltuna olisin voinut leikitellä tekstin kanssa enemmänkin ja siten luoda voimakkaamman suhteen kuvan ja tekstin välille. Laura Valojärven kuvittamissa kirjoissa, jotka hän myös on taittanut, on hyvin leikittelevä ja kirjan tapahtumiin reagoiva typografia (kuva 24). Ne ovat hyvä esimerkki siitä, miten paljon typografiallakin voi kantaa tarinaa eteenpäin. ”Viisi villiä Virtasta” -kirjojen tekstirivit saivat myös paikoitellen olla lyhyempiä, jotta juuri lukemaan oppinut katsoja kykenee helpommin hahmottamaan ja lukemaan tekstiä. Teksti sijaitsee myös paikoitellen liian lähellä keskitaiteen reunaa, joten marginaalit olisivat voineet olla leveämmät.

8 Kuvien toteutus

8.1 Aikataulu

Yksi suurimpia haasteita työskentelyssäni on ajanhallinta. Minun on kyettävä hallitsemaan monta yhtäaikaista projektia ja prosessia samanaikaisesti. Se näyttäisi vääjäämättä olevan työni kannalta välttämätöntä, sillä on taloudellisesti mahdotonta turvautua ainoastaan yhteen projektiin kerralla. Oikea aikatauluttaminen, aikataulussa pysyminen sekä tarvittaessa tilanteen ja tavoitteiden joustava uudelleenarviointi on tärkeitä taitoja

Kuva 24: Laura Valojärven leikittelevä ja rohkea taitto.

projektin onnistumisen kannalta. Olen todennut aikataulun ja kokonaisuuden jäsentämisen kannalta hyödylliseksi suunnittelun jakamisen helposti hahmotettaviin osiin.

”Viisi villiä Virtasta” -sarjan kohdalla prosessi käsikirjoituksen saamisesta kirjan julkaisuun on noin puoli vuotta. Saan uuden käsikirjoituksen yleensä jo ennen kuin edellinen kirja on tullut painosta ulos. Aktiivista, intensiivistä työaikaa yhtä kirjaa varten minulla on noin 3 kuukautta. Työaikani ei kuitenkaan ole verrattavissa normaaliin työviikkoon (n. 40h), sillä teen pitkiä päiviä, enkä välttämättä pidä viikossa kahta vapaapäivää.

Olen erittäin tyytyväinen, että käsikirjoitukset on lähetetty minulle hyvissä ajoin, aikataulu kun ei ole niin yksioikoinen. Aikaa kuluu konkreettisen kuvitustyön lisäksi myös käsikirjoituksen läpikäymiseen ja tarinan tunnelman sekä ilmeen löytämiseen. Kuvitukseen käyttämäni aika on myös hyvin sidoksissa juuri ”Viisi villiä Virtasta” -kirjasarjassa käyttämäni kuvitustekniikkaan. Ensimmäisen kirjan kohdalla aikaa kului myös muihin kirjoihin verrattuna huomattavasti enemmän muun muassa hahmosuunnittelun ja koko sarjan visuaalisen ilmeen luomisen vuoksi.

Laatimissani aikatauluissa on yleensä kaksi ehdotonta deadlinea: päivämäärä jolloin kirjan kannen on oltava valmis sekä painovalmiin materiaalin luovutuksen päivämäärä. Muuten aikataulu on joustava ja suunnittelenkin sen yleensä niin väljäksi, ettei mahdol-

lisesta takapakistakaan huolimatta ole syytä paniikkiin. Itselleni asettamat deadlinet ovat yleensä paljon aikaisemmin, kuin virallinen kustantajan asettama deadline. Tämä antaa minulle pelivaraa, joka on osoittautunut myös aika ajoin tarpeelliseksi. Hyvin suunniteltu aikataulu onkin paras keino hallita kokonaisuutta ja välttää ylimääräinen stressi.

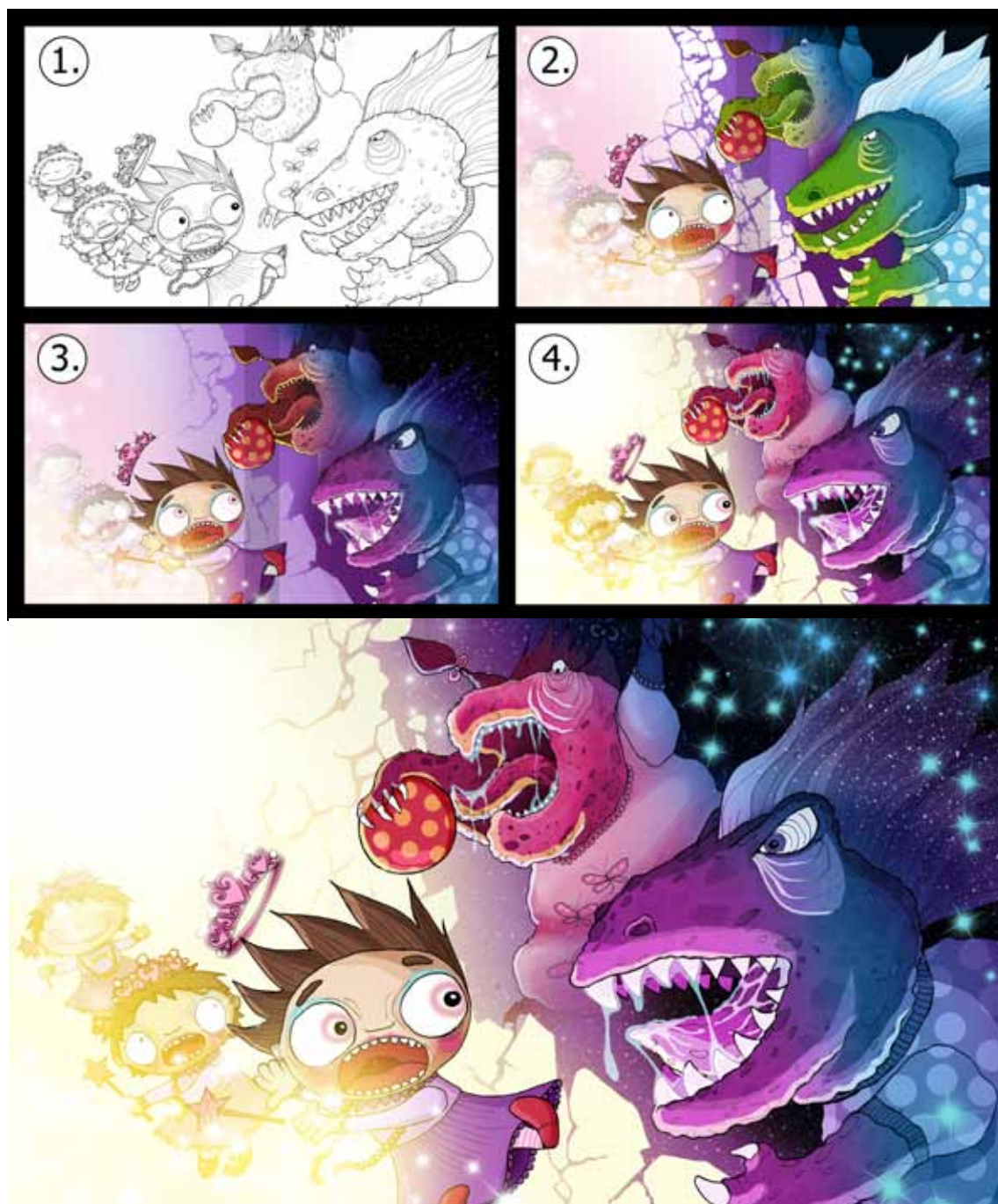
Esimerkki itselleni laatimastani alustavasta aikataulusta:

17.1.–15.5.11:	Kuvien suunnittelu ja toteutus
15.3.11:	Valmis kansi markkinointia varten
16.5.–21.5.11:	Kuvien viimeistely
23.5.–31.5.11:	Kirjan taitto
1.6.–14.6.11:	Viimeiset viilaukset ja tarkistukset sekä kirjan painovalmiiksi saattaminen
15.6.11:	Painovalmis kirja

8.2 Työskentelymenetelmät

Työskentelymenetelmänä käytän sekatekniikkaa, jossa yhdistän käsin piirrettyä viivaa tietokoneella tehtyyn väritykseen ja kuvankäsittelyyn. Skannaan viivapiirrokset tietokoneelle, jossa käsittelen ne lopulliseen muotoonsa. Saatan vielä hioa sommitelmaa tietokoneella ja lisätä, vaihtaa tai poistaa elementtejä. Käytän kuvissani monesti erilaisia tekstuureita: sekä itse käsin maalattuja pintoja että ottamiani valokuvia. Kuvani rakentuvat kerroksittain ja saattavat kokea monta vaihetta ennen lopullista hyväksyntää. (kuva 25)

Työstän kuvat Adobe Photoshop -ohjelmassa ja sarjan tunnusmerkin ja graafisen ilmeen toteuttamiseen olen hyödyntänyt Adobe Illustrator- ja Indesign -ohjelmia. Minun tehtäviini kuuluu toteuttaa kuvakirjat kuvista painovalmiiksi PDF-tiedostoksi, jonka toimitan painoon koevedosta ja lopullista painatusta varten. Tätä ennen on tehty tarkastuskierrokset kirjan versiosta, jossa kuvat ja tekstit ovat kohdillaan. Kirjan painamiseen kuluu noin kuukausi, joka johtuu kirjan kanteen vaadittavasta painomenetelmästä ja tekniikasta.

Kuva 25: Kohtaus, jossa tytöt yllättävät Paavon leikkimässä heidän tavaroillaan. Kuvituksen työprosessi.

9 Haasteet ja ongelmat

Kolmannen kirjan ”Kastehelmi Virtanen ja oma tahto” kannessa ilmeni aiempiin kirjoihin verrattuna poikkeavuus, jonka huomasin vasta kun kirja tuli painosta. Sarjan graafiseen ilmeeseen kuuluva värillinen palkki oli kapeampi kuin kuin sen olisi pitänyt olla ja logo oli myös pienempi. Myös kuva ja teksti olisi saanut olla sentin oikealla sekä sentin ylöspäin. Yleensä kun aloitan uuden kannen tai kuvan tekemistä, käytän pohjana edellistä kuvaa, jonka tallennan uudella nimellä, jotta

kaikki mahdolliset säädöt olisivat dokumentissa jo valmiina. Näin olin toiminut myös tämän kannen kanssa. Pitkän pohdinnan jälkeen en keksinyt muuta syytä tähän virheeseen kuin sen, että olin jättänyt jostain syystä kannen kuvaan liian paljon leikkausvaraa Photoshopissa. Kuva oli kuitenkin Indesignissa skaalautunut näennäisesti oikean kokoiseksi, kun olin sijoittanut sen edellisen kannen kuvan tilalle. Kansi sinänsä on hyvännäköinen ja sentin siirtäminen toiseen suuntaan on vielä suhteellisen pieni kosmeettinen haitta, mutta sarjan visuaalisen ilmeen täsmällinen jatkuvuus kärsi kolauksen. Olin todella harmissani ja pohdin, että jatkossa täytyy aina muistaa olla tarkkana ja mitailla uudestaan elementtejä, jotta ne varmasti täsmäävät ja tämänkaltaisilta virheiltä välttyttäisiin.

Värien oikea toistuvuus printissä oli ”Kastehelmi ja oma tahto” -kirjan kohdalla haaste. Kirjassa oli paljon kirkkaita turkoosin ja sinisen sävyjä. RGB-väriavaruus on erityisesti sinisten kohdalla paljon laajempi kuin CMYK-väriavaruus. Olen ollut tietoinen tästä eroista, mutta en ymmärtänyt ottaa sitä tarpeeksi huomioon juuri tämän kirjan kanssa työskennellessäni. Kun oli aika muuttaa kuvat CMYK-muotoon, tuli värien dramaattinen muutos ikävänä yllätyksenä. Pienten säätöjen kautta sain värit kirkastettua hieman, mutta ruudulla näkyviä RGB-värejä ei ollut mahdollista siirtää sellaisenaan painettuun kirjaan. Erot eivät välttämättä ole sellaisia, joita keskivertolukija huomaisi. Itselle se tuntuu kuitenkin isolta asialta, kun on perustanut kirjan tunnelman tiettyjen värikombinaatioiden vuorovaikutukselle. ”Kastehelmi ja oma tahto” -kirjan tultua lopulta painosta olin tyytyväinen väreihin ja painojälkeen. Värimuutos ei ollut lopulta maata mullistava asia, vaikka kuitenkin sellainen, ettei sitä kannata jatkossakaan unohtaa.

10 Palaute

”Vilma Virtanen ja uimataito” -kirjasta saatu palaute on ollut todella hyvää. Siitä on kirjoitettu lukuisia arvosteluja eri sanoma- ja aikakauslehtiin ja se pääsi mm. Suuren Suomalaisen Kirjakerhon kuukauden kirjaksi keväällä 2011 (kuva 26). Suomen kuvalehti listasi sen myös vuoden 2011 lopulla yhdeksi vuoden kiinnostavimmaksi lastenkirjaksi. ”Paavo Virtanen ja tyttöjen tavarat” ei ole saanut yhtä paljon huomiota kuin Vilma-kirja, mutta myös siitä on kirjoitettu joitakin arvioita.

Kuva 26: "Vilma Virtanen ja uimataito" -kirja pääsi Suuren Suomalaisen Lastenkerhon kuukauden kirjaksi keväällä 2011.

Ote lastenkirjahylly.fi sivustolta "Vilma Virtanen ja uimataito" -kirjan arvioista kuvituksen näkökulmasta:

"Noora Katon värikylläinen kuvitus suuripäisistä lapsista on omintakeinen. Pelkistettyihin kasvonpiirteisiin Katto tallentaa huolirypyyjä, kurttuja, varjoksia ja innostumisen punaa, jotka ilmaisevat nopeasti muuttuvia tunnetiloja. Uintikuvissa Katto lähestyy vettä monesta eri perspektiivistä ja kiteyttää hyvin uimisen kokonaisvaltaisen riemun." (Heikkilä-Halttunen, 2011)

Ansa Aarniolta taas tuli kriittisempää palautetta Helsingin Sanomissa:

"Kun teksti on ronski, myös kuvituksessa voisi irrotella. Noora Katon kuvissa vesi virtaa ja läikky. Lohikäärme sulautuu lampeen, ja mikroskoopin linssin läpi eliöt näyttäivät sopivan ällöttävilä."

Kokonaisuus jää kuitenkin vaisuksi. Hieno tarina melkein huutaa rohkeampia kuvallisia ratkaisuja, sellaisia kuin Katon aiemmin kuvittamassa omakustanteessa Roope ja lemmikkiapina (2009)." (Aarnio, 19.4.2011)

Kirjoista saadut arviot ovat yksi tärkeä kanava kuvittajalle saada palautetta tehdystä työstä. Kriittinenkin palaute on kultaakin arvokkaampaa ja parempaa kuin kokonaan ilman arvioita jäänyt kirja. Se, ettei kirjaa huomioda lainkaan on pikemminkin osoitus siitä, ettei se ole herättänyt senkään vertaa kiinnostusta, että sitä olisi viitsitty arvioida.

11 Yhteenveto

Lasten kuvakirjasarjan suunnittelu, kuvittaminen ja taitto on ollut tähän mennessä hyvin opettavainen kokemus. Minusta ensimmäisen ja kolmannen kirjan välillä on nähtävissä selvä kehitys. Olen jokaisen kirjan myötä muovannut työskentelyäni, jotta pääsisin parempaan ja yhtenäisempään lopputulokseen. Kirjan ulkoasu ja kuvitus on hioutunut ja yhdenmukaistunut niin, että ”Kastehelmi ja oma tahto” -kirjassa on nähtävissä myös teknisesti hyvin yhtenäinen kuvitusjälki.

Viisi villiä Virtasta -kirjasarjan parissa työskentely on ollut varsin nautinnollista. Vaikka omiin töihin on välillä vaikea suhtautua, on kirjojen löytäminen kirjakaupoista aina erityinen hetki. Tärkeintä on kuitenkin se, että olen projektin aikana oppinut rutkasti ja kehittynyt huomattavasti kuvittajana. Tiedostan kuitenkin, että tämä on ensimmäinen kuvittamani suurempi kokonaisuus ja kuvasuunnittelussa sekä toteutuksessa on kehitettävää. Minulla on vielä matkaa paremmaksi kuvittajaksi, eikä täydellisestä laadusta voi puhua. Monet asiat olisi voinut tehdä toisella tavalla tai paremmin. Esimerkiksi piirustustaitojani minun on hiottava ja parannettava jatkuvasti. Myös uusiin ohjelmiin ja uusiin mahdollisuuksiin tehdä kuvia olisi mielekästä tutustua. Yksi tärkeimmistä asioista, mikä täytyy muistaa tehdessäni painettavaksi tarkoitettua tuotetta, on huolellisuus. Kuten aiemmin jouduin toteamaan ovat viimeiset tarkastukset ja viilaukset ne, mitkä varmistavat onnistuneen ja virheettömän painotuotteen, ainakin siihen pisteeseen saakka kuin se suunnittelijana ja kuvittajana suinkin on mahdollista.

Osa-alueet jotka olen ottanut suurennuslasin alle työstettäväksi ovat ajanhallinta sekä tasaisen laadun tuottaminen. Ajanhallinta on tärkeimpiä työkaluja työskennellessäni freelancer-kuvittajana ja on edelleen suuri haaste itselleni. Tavoitteenani on pystyä onnistuneesti tasapainoittelemaan useamman projektin välillä yhtäaikaaisesti. Tasainen laatu taas tarkoittaa kuvissa esimerkiksi sitä, että viivan paksuudet eivät vaihtelee kuvasta toiseen, vaan jälki on teknisesti yhdenmukaista alusta loppuun.

Kuva 27: Vilmasta ja Paavosta tekemäni isot pahviversiot.

Yhteistyö Karisto Oy:n kustannustoimittajan ja kirjailija Anneli Kannon kanssa on ollut todella mielekästä. Olen ymmärtänyt miksi on järkevää kommunikoida kustannustoimittajan välityksellä. Näin muodostuu tilanne, jossa kustannustoimittaja on koko ajan tietoinen siitä mitä tapahtuu, eikä mikään asia mene hänen ohitseensa, mikä taas takaa projektin luontevan sujumisen. Työskentelyvaiheessa olen ollut yhteyksissä kustannustoimittajaan silloin, kun minulla on ollut heille lisää materiaalia näytettävänä tai kun on ollut epäselvyyttä jostain yksityiskohdista, joihin olen toivonut ohjeistusta tai tarkennusta. Muuten olen saanut työskentelyrauhan ja arvostan kovasti sitä, että minuun luotetaan niin paljon, että olen saanut paljon vapauksia lähteä toteuttamaan omia visioitani kirjoista. Ideoita kirjojen kuvituksiin olen saanut niin Anneli Kannolta kuin Kariston kustannustoimittajaltakin ja olen havainnut, että toisten ideat ruokkivat mielikuvitustani ja ovat mukana käynnistämässä omaa visuaalista prosessiani. Jos jotain omalta osaltani yhteistyössämme parantaisin, olisi se vielä säännöllisempi yhteydenpito ja omien työprosessien selkeämpi avaaminen. Näin kirjailija ja kustannustoimittaja voisivat vielä paremmin hahmottaa, missä vaiheessa suunnittelua ja kuvitusta olen menossa.

Lähteet

Kirjat

Gurney, J. 2009. *Imaginative Realism*. Kiina: Andrews McMeel Publishing, LLC.

Happonen, S. 2001. *Liike, kuvakirja ja kuvitettu teksti*. Teoksessa K. Rättyä & R. Raussi R. (toim.) *Tutkiva katse kuvakirjaan*. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy.

Koski, J. T. , Tuominen, S. & Kärkkäinen, I. 2007. *Luovan ajattelun käsikirja, Kuinka ideat syntyvät*. Kolmas painos. Wsoy. Porvoo: WS Bookwell Oy.

Launis, M. 2001. *Kuvituksentutkimus, taiteen funktio ja identiteetti*. Teoksessa K. Rättyä & R. Raussi R. (toim.) *Tutkiva katse kuvakirjaan*. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy.

Mateu-Mestre, M. 2010. *Framed Ink: Drawing and composition for visual storytellers*. Korea: Design Studio Press.

McCloud, S. 2006. *Making Comics: Storytelling secrets of comics, manga and graphic novels*. New York: HarperCollins Publishers.

Su, H. & Zhao, V. 2011. *Alive Character Design: Character Design Course by Haitao Su*. Kiina: Cypi Press.

Ylimartimo, S. 2001. *Kanssa ja lisää, vaiko ohi tai jopa vastaan? Lastenkirjan kuvittaja: myötä- ja mielikuvittelijana*. Teoksessa K. Rättyä & R. Raussi R. (toim.) *Tutkiva katse kuvakirjaan*. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy.

Lehdet ja artikkelit

Sarell, N. 11/2011. *Stereotyytit*. Kuvittaja: Kuvittajat ry:n jäsenlehti. 22–23

Setälä, J. 2/2011. *Virikkeitä*. 65

Vaijärvi, K. 4/2011. *Synnyt ja rajat kotimaiset kuvantekijät areenalla*. Lastenkulttuurijulkaisu Työris Tyllerö. 25

Esitelmät

Tan, S. 23.3.2010 klo 16.00. *The art of Shaun Tan with the participation of the Australian artist Shaun Tan and Helen Chamberlain, publishing consultant*. Esiintyminen Bolognan kirjamesseilla Italiassa.

Verkkomateriaali

Aarnio, A. 19.4.2011. *Viisivuotias kärsii ylipuhtaudesta*. <http://www.hs.fi/kirjat/artikkeli/Viisivuotias+k%C3%A4rsii+ylipuhtaudesta/HS20110419SI1KU02xle>. Helsingin Sanomat. (katsottu 10.4.2012)

Heikkilä-Halttunen, P. 13.4.2011 *Uintikelejä odotellessa pidetään kivaa Virtasten kanssa*. www.lastenkirjahylly.fi. (katsottu 10.4.2012)

Terry, W. 2010. *How to illustrate childrens books: Illustration design*. www.willterry.com (katsottu 4.4.2012)

Wikipedia: chibi. http://en.wikipedia.org/wiki/Chibi_%28term%29 (katsottu 4.4.2012)

Kuvalähteet

Kuva 9: Q-tyylin hahmo

Su, H. & Zhao, V. 2011. *Alive Character Design: Character Design Course by Haitao Su*. Kiina: Cypi Press, 75.

Kuva 15: Tiheikön väki

Barklem, J. 1999. *Tiheikön väen perheonnea*. Singapore: HarperCollins Publishers.

Kuva 19: Väriluonnokset

Gurney, J. 2009. *Imaginative Realism*. Kiina: Andrews McMeel Publishing, LLC, 34–35.

Kuva 24: Teksti ja kuva

<http://www.lauravalajarvi.com/gallery.html> (katsottu 2.4.2012)

Kuva 27: Vilma ja Suuri Suomalainen Kirjakauppa

<http://www.lastenkirjakerho.fi/kuukaudenkirjat/naperoiden-kuukaudenkirja/>

(katsottu 14.6.2011)